

Nowe stanowiska kilku rzadko spotykanych w Polsce
ryjkowcowatych (*Coleoptera, Curculionidae*)

New localities of some rare weevils (*Coleoptera, Curculionidae*)
in Poland

STANISŁAW KNUTELSKI

Zakład Zoologii Systematycznej i Zoogeografii Uniwersytetu Jagiellońskiego,
30-060 Kraków, Karasia 6

ABSTRACT. New localities of the following weevil species are given: *Leiosoma oblongulum*, *Dorytomus carpathicus*, *Acalles croaticus*, *Ceutorhynchidius urens*. The mentioned species rarely occur in southern Poland.

W ostatnim dziesięcioleciu prowadzone były intensywne badania faunistyczne nad ryjkowcami różnych jednostek fizjograficznych Karpat Polskich. W ich rezultacie zebrano materiały, wśród których stwierdzono nowy dla wiedzy gatunek (PETRYSAK, 1984) oraz nowe względnie rzadko spotykane w Polsce ryjkowce (CMOLUCH i STANIEC, 1989; KNUTELSKI, 1987, 1988; KNUTELSKI, GRZĘDA, MAZUR, 1987; KUŚKA, 1985; PETRYSAK, 1980, 1981, 1982; PETRYSAK i MAZUR, 1981; PETRYSAK i KNUTELSKI, 1987; STACHOWIAK, 1988). Niniejsza notatka jest kontynuacją tej serii, podano w niej informacje o 4 gatunkach znanych jedynie z kilku stanowisk w południowej Polsce. Ryjkowce te zostały zebrane podczas badań prowadzonych w Tatrach, na Magurze Spiskiej i w Pieninach Spiskich w latach 1984–1990.

Materiały dowodowe znajdują się w zbiorze autora.

Leiosoma oblongulum BOH.

- Magura Spiska: dolina potoku Strzyzawek koło Kacwina (UTM – DV57), 22 VI 1990, 1 ex., leg. T. SKALSKI.
- M. S.: Krzyżowa Góra k. Łapsz Niżnych (DV48), 3. IV. 1990, 1 ex., leg. T. SKALSKI.

Ryjkowce zostały zebrane czerpakiem z runa lub wysiane ze ściółki w borze świerkowym.

L. oblongulum wykazany został dotychczas z Małych Pienin i Beskidu Sądeckiego (PETRYSAK, 1981, 1982). Poza Polską podawany jest z Anglii, Francji, RFN, Austrii, Czechosłowacji oraz Szwajcarii, Jugosławii i Włoch.

Gatunek ten występuje w lasach górskich, a jego roślinami żywicielskimi są: *Anemone nemorosa* L., *Aquilegia vulgaris* L. i *Ranunculus repens* L. (FREUDE, HARDE, LHOSE, 1983; HOFFMANN, 1954).

Dorytomus carpathicus PETR.

- Tatry Zachodnie: Dolina Małej Łąki (DV26), 1240 m n.p.m., 8 X 1987, 1♂, leg. S. KNUTELSKI, przesiewka ze ściółki spod *Salix* sp. z grupy *caprea* w wiatrołomie (*Epilobietea angustitoli*). Jest to dotychczas najwyżej położone nad poziomem morza stanowisko tego gatunku
- T. Z.: Polana Zahradziska (DV26), 955m, 13 VI 1985, 1 ♀, leg. S. KNUTELSKI, polana dolnoregłowa.

Prawdopodobnie chrząszcz ten dostał się na łąkę śródleśną z pobliskich wierzb szerokolistnych.

- Magura Spiska: potok Młynne koło Trybsza (DV38), 23 III 1990, 1♀, leg. T. SKALSKI, przesiewka ze ściółki z zagajnika (sosna, świerk i wierzba).

Ryjkowiec ten opisany został niedawno przez PETRYSAKA (1984) na podstawie okazów złowionych w Beskidzie Sądeckim i Gorcach. W związku z tym jest on stosunkowo mało znany i dotychczas poza Polską nigdzie go nie stwierdzono.

D. carpathicus łowiono w mocno prześwietlonych zbiorowiskach leśnych, w kępach zarośli drzewiastych z wierzbą szerokolistną na polanach i pastwiskach przyleśnych. Różnorodność siedlisk i szeroki zakres pionowego zasięgu (400–1240 m n.p.m.) są podstawą do przypuszczeń, że przy intensywnej penetracji tego typu środowisk, ryjkowiec ten może zostać znaleziony również w innych jednostkach fizjograficznych Karpat.

Acalles croaticus BRIS.

- Magura Spiska: Dolina Białki pomiędzy Czarną Górą i Trybszem (DV47), 23 III 1990, 4 ♀♀ i 1 ♂, leg. T. SKALSKI, zarośla olchowe nad rzeką.
- M. S.: Nad potokiem Kacwin koło wsi Kacwin przy granicy z Czechosłowacją (DV57), 3 i 19 X 1990, 3 ♀♀ i 3 ♂♂, leg. S. KNUTELSKI, zarośla wierzbowo-olchowe z udziałem czeremchy.
- M. S.: Kotelnica (DV48), 6 X 1990, 1 ♀, leg. T. SKALSKI, buczyna karpacka (*Dentario glandulosae-Fagetum*).

Wszystkie osobniki zostały wysiane ze ściółki spod martwych gałęzi różnych drzew.

Gatunek ten w Polsce związany jest z ciernistymi i wilgotnymi lasami liściastymi dolin rzek i potoków górskich. Występuje on lokalnie również w Czechosłowacji, Austrii, Jugosławii i we Włoszech.

A. croaticus został niedawno wykazany z Tatr Zachodnich (KNUTELSKI, 1988), gdzie stwierdzony został w podobnych siedliskach jak na Magurze Spiskiej. Można zatem spodziewać się, że przy dalszej penetracji tego typu środowisk, zostanie on znaleziony w innych częściach Karpat.

Ceutorhynchidius urens (GYLL.)

- Pieniny Spiskie: Krempachy – Trybsz (DV68), 600 m n.p.m., 6 VII 1988, 1 ♀, leg. E. SZYMULA, nasłonecznione zbocze koło drogi.

Gatunek ten wcześniej podany został z okolic Goleiszowa i Cieszyna oraz ze Starego Sącza (PETRYSZAK, 1982).

C. urens poza południową Polską występuje w Hiszpanii, we Włoszech, Francji, Bułgarii, Maroku, Algierii, Syrii i na Kaukazie.

Utrzymanie się populacji tego kserotermofilnego ryjkowca w przyszłości w Pieninach Spiskich budzi pewne wątpliwości, które są związane z konsekwencjami budowy zapory wodnej na Dunajcu koło Czorsztyna.

Serdecznie dziękuję Panu doc. dr hab. BOGUSŁAWOWI PETRYSZAKOWI za sprawdzenie oznaczeń, a Pani ELŻBIECIE SZYMULI i Panu TOMASZOWI SKALSKIEMU za zebrane ryjkowce. Pragnę również podziękować Komitetowi Badań Naukowych (grant nr DNS – P/01/070/90 – 2) za częściowe sfinansowanie badań w Pieninach Spiskich.

PIŚMIENICTWO

- CMOLUCH Z., STANIEC B., 1989: Bemerkungen über *Otiorhynchus repletus* BOH. und *Sitona gressorius* (F.) (*Coleoptera, Curculionidae*), Ann. UMCS, C, 41: 163-166.
- FREUDE H., HARDE K., 1983: Die Käfer Mitteleuropas, H. KIPPENBERG, U. Fam. *Cryptorhynchinae*, 11. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 342 ss.
- HOFFMANN A., 1954: Fauna de France, 59. *Coleopteres Curculionides*. Paul Lechevalier, Paris. 721 ss.
- KNUTELSKI S., 1987: Nowe stanowiska kilku rzadko spotykanych w Polsce ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*). Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., 33: 31-41.
- KNUTELSKI S., 1988: *Acalles croaticus* BRISOUT, 1876, nowy dla fauny Polski ryjkowiec (*Coleoptera, Curculionidae*). Pol. Pismo Ent., 58: 497-499.
- KNUTELSKI S., GRZĘDA E., MAZUR M., 1986: Nowe stanowiska kilkunastu rzadko spotykanych w Polsce ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*). Zesz. Nauk. UJ. Pr. Zool., 31: 157-168.
- KUŚKA A., 1985: *Otiorhynchus obsoletus* STRIEL. i *O. rugifrons* (GYLL.) – nowe dla fauny Polski ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) i uwagi o innych gatunkach tego rodzaju. Pol. Pismo Ent., 55: 601-604.
- PETRYSZAK B., 1980: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Pienin. Zesz. Nauk. UJ. Pr. Zool., 26: 109-173.
- PETRYSZAK B., 1981: Wstępne uwagi o ryjkowcach (*Coleoptera, Curculionidae*) Małych Pienin. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., 27: 159-175.
- PETRYSZAK B., 1982: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Beskidu Sądeckiego. Rozpr. Hab. UJ, 68: 1-204.
- PETRYSZAK B., 1984: *Dorytomus carpathicus* sp. n. aus Polen (*Coleoptera, Curculionidae*). Reichenbachia, 22, 19: 147-150.
- PETRYSZAK B., MAZUR M., 1981: Wiadomości o rozmieszczeniu *Otiorhynchus rugosostriatus* GOEZE i innych rzadko spotykanych gatunków ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*) w Polsce. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., 27: 142-157.
- PETRYSZAK B., KNUTELSKI S., 1987: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Gorców. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., 33: 43-83.
- STACHOWIAK P. 1988: *Pholicodes trivialis* BOHEMAN, 1834, nowy dla fauny Polski gatunek ryjkowca (*Coleoptera, Curculionidae*). Przegl. Zool., 32, 547-550.